

SULH SÖZLEŞMESİ

Av. Arb. Ertuna KARA

1.Genel Olarak Sulh Sözleşmesi

Sulh müessesesi genel itibariyle HMK m. 313/1’de tanımlanmıştır. Buna göre sulh, görülmekte olan bir davada, tarafların aralarındaki uyuşmazlığı kısmen veya tamamen sona erdirmek amacıyla mahkeme huzurunda yapmış oldukları bir sözleşmedir. Daha açık bir deyişle, sulh tarafların karşılıklı fedakârlıkta bulunmak suretiyle aralarındaki hukuki ilişkiden kaynaklanan bir uyuşmazlığı sona erdirmek üzere, adi olarak veya mahkeme önünde yaptıkları sözleşmedir. Sulhun unsurları, bir sözleşmenin mevcudiyeti, bir uyuşmazlık yahut tereddüdün bulunması ve karşılıklı fedakârlıkta bulunulmasıdır. Sulh bir sözleşme olduğundan tek taraflı olarak dönülmesi caiz değildir. Bununla birlikte, taraflar, mahkeme içi sulh sözleşmesini daha sonra karşılıklı anlaşma ile feshedebilir veya değiştirebilirler. Tarafların sulhe başvurularının ekonomik, psikolojik, hukuki vb. sebepleri olabilir.¹ Tarafların aralarındaki uyuşmazlığı anlaşarak gidermesi anlamına gelen sulh sözleşmesinin kurulması için tıpkı diğer sözleşmelerde olduğu gibi karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları, yani icap (öneri) ve kabul bulunmalıdır. Bu icap ve kabul açık olabileceği gibi zımni (örtülü) de olabilir.²

2. Sulh Sözleşmesinin Unsurları

Sulh sözleşmesinin yapılabilmesi için tarafların arasında daha önceden mevcut olan hukuki bir ilişki bulunmalıdır. Bu hukuki ilişkinin sebebinin ne olduğunun sulh sözleşmesi açısından herhangi bir önemi yoktur. Geçerli bir sulh sözleşmesinin varlığı için hukuki ilişkinin taraflarının iradeleri fesada uğramamalıdır. Zira irade fesadı halleri sulh sözleşmesi bakımından da bir iptal sebebidir. Taraflar arasındaki hukuki ilişkiye istinaden bir anlaşmazlık veya kararsızlık hali bulunmalıdır. Sulh sözleşmesi bakımından tarafların kişisel şüpheleri (subjektif şüphe) yeterlidir. Ayrıca sulh sözleşmesinin akdedilebilmesi için herhangi bir davanın açılmış olması şart değildir. Sulh sözleşmesinin tarafları karşılıklı fedakârlıkta bulunmalıdır. Tarafların fedakârlıkları karşılıklı değilse taraflar arasında bir ibra, bir haktan feragat, bağışlama veya borç

¹Akil, Cenk, Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda Sulh ve Sulh Yoluyla Şarta Bağlı Hüküm Verilip Verilemeyeceği Meselesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XVI, Y.2012, S.4.s.2.

² Karauz Agah Kürşat: “Sulh Sözleşmesi”, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014, s.67-68’den aktaran Palabıyık, Buğra, Sulh Sözleşmeleri, s.1., <https://bugrapalabiyik.com/wp-content/uploads/2017/05/Sulh-S%C3%B6zle%C5%9Fmesi.pdf>, Erişim Tarihi: 19.10.2017.

ikrarı söz konusu olabilir; ancak taraflar arasında bir sulh sözleşmesinin varlığından bahsedilemez.

Taraflar arasındaki fedakarlıklar şu şekillerde ortaya çıkabilir:

- a. Miktarda fedakârlık
- b. Vasıflarda fedakârlık
- c. İfa edilecek yer ve zamanda fedakârlık

3.Sulh Sözleşmesinin Türleri

3.1.Adi Sulh Sözleşmesi

Adi sulh sözleşmesi, uyuşmazlığa hiçbir yargı merciinin müdahalesi olmaksızın tarafların aralarında anlaşarak yaptıkları sulh sözleşmesidir. Bu tür sözleşmeler şekle tabi değildir, ancak yazılı olarak oluşturulması ispat bakımından kolaylık sağlar.

3.2.Kazai Sulh Sözleşmesi

Kazai sulh sözleşmesi, uyuşmazlığın uzlaşması ile yargı merciinin huzurunda sonlandırıldığı sulh sözleşmesidir. Kazai sulh sözleşmesi iki şekilde yapılabilir:

3.2.1.Dışarıda Akdedilip Mahkeme Tarafından Onaylama Şeklinde Yapılan Sulh Sözleşmesi

Onaylama şeklinde yapılan sulh sözleşmesinde taraflar kendi aralarında akdettikleri sulh sözleşmesini mahkeme zaptına geçirtmekle yetinirler. Bu halde hakim sulh sözleşmesini onaylamış kabul edilir. Böylece sulhe resmi bir şekil verilmiş olur ve taraflar arasındaki uyuşmazlık sözleşme ile sona erer.

3.2.2.Mahkeme Huzurunda Yapılan Sulh Sözleşmesi

Mahkeme huzurunda yapılan sulh sözleşmesinde ise taraflar; mahkemeden, aralarında vücut bulan uzlaşma gereğince hüküm tesisini talep ederler. Buna binaen hakim, bu sulh sözleşmesi hakkında hükmünü verir ve böylece ya bazı emir veya yasakları kapsayan veyahut da taraflara bazı haklar tanınmasını sağlayan hüküm tesis eder. Bu sulh sözleşmesinde uyuşmazlık bir hüküm ile son bulur.³

³ Sulh Sözleşmesi Örneği, 2012, URL:<https://kararara.com/forum/viewtopic.php?f=38&t=3583> ,Erişim Tarihi: 23.10.2017.

4.Sulh Sözleşmesinin Sözleşme Özgürlüğü Çerçevesinde Değerlendirilmesi

Türk borçlar hukukuna hâkim olan ilkelerin en önemlilerinden birisi olan “irade özerkliği” ilkesi, kişilerin şahsi ilişkilerini hür iradelerine göre diledikleri gibi tayin edebilme özgürlüğünü ifade eder. Özgür bir varlık olan kişi, kendi kaderini bizzat belirleme hakkına ve özgürlüğüne sahiptir. İrade özerkliği ilkesinin bir alt başlığı ise sözleşme özgürlüğüdür. Sözleşme özgürlüğü ilkesi bir sözleşmeyi yapıp yapmama, sözleşmenin karşı tarafını seçme, istenilen tip ve içerikte sözleşme yapma, sözleşmenin şeklini belirleyebilme ve sözleşmeye son verebilme özgürlüklerini içerir. Bu anlamda Türk Borçlar Kanunu’nun sözleşme özgürlüğü başlığını taşıyan 26. maddesine göre “Taraflar, bir sözleşmenin içeriğini kanunda öngörülen sınırlar içinde özgürce belirleyebilirler”. Dolayısıyla tarafların sözleşme yapma kadar yaptıkları bir sözleşmeyi ortadan kaldırma hakları da vardır. Aslında burada sözleşme yapma ve sözleşmeyi ortadan kaldırma özgürlüğü bir arada bulunmaktadır. Taraflar bir açıdan kanunda düzenlenmemiş bir sözleşme yapmak suretiyle sözleşme yapma özgürlüklerini, diğer taraftan da yaptıkları bu yeni sözleşme ile eski sözleşmeyi ortadan kaldırmak sureti ile sözleşmeye son verebilme özgürlüklerini kullanmaktadırlar.⁴

Sulh sözleşmesinin konusu bir uyuşmazlık olabileceği gibi bir belirsizliğin giderilmesi de olabilir. Bu açıdan bakıldığında sulh her zaman borcu sona erdiren bir durum değildir, tespit niteliğinde olabilir, yeni yükümlülükler doğurabilir, hukuki ilişkiyi değiştirebilir ve duruma göre kaldırabilir de. Şarta bağlı olarak yapılabilir. Sulh anlaşması her zaman bir tasarruf işlemini kapsamak zorunda değildir. Bu özellikle konusunun genişliğinden ve ayrıca konunun bir borç olması durumunda bunun belirsizliğinden de doğan bir sonuçtur.⁵

5.Sulh Sözleşmesinin Benzeri Kurumlarla Karşılaştırılması

5.1.İbra Sözleşmesi

İbra, borç ilişkisinde borçlunun borcunu ifa etmeksizin, borcun sona ermesini sağlayan sebeplere bağlıdır. İbra ile borç sona ermesine rağmen borç ilişkisi devam etmektedir. İbra nihayetinde, borç ilişkisinin taraflarının borcu sona erdirmek amacıyla yaptıkları bir

⁴Savaş, Abrurrahman, Türk Borçlar Hukukunda İkale Sözleşmesi, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Y. 2016, S.26, s.113.

⁵ Aksu, Mustafa, Türk Borçlar Kanunu’nun Getirdiği Yeniliklerden İbra, Yaşar Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.8, S. Özel, s.110.

sözleşmedir. İbra, 818 sayılı Borçlar Kanunumuzda düzenlenmemekle birlikte, 6098 sayılı Yeni Borçlar Kanunumuzda madde 132’de düzenlenmiştir. İbra, borcu sona erdiren sebep olmakla beraber tarafların borç ilişkisini sona erdirmek için ikale sözleşmesi yapmaları gerekir. İbranın yapılabilmesi için alacaklı alacak hakkından tek taraflı olarak feragat etmesi yeterli değildir, ayrıca borçlunun bunu kabul etmesi gerekir. Eğer borçlu ibrayı kabul etmezse aralarındaki borç devam eder ve borçlu borcundan kurtulmak için ifayı haksız kabul etmeyen alacaklıya karşı alacaklının temerrüdü hükümlerine başvurabilir.⁶

Sulh sözleşmesi ile ibra sözleşmesi birbirine benzeyen kurumlar olmalarına rağmen aslında birbirinden farklı kurumlardır. İbra sözleşmesinde sadece alacaklı taraf alacak hakkından kısmen veya tamamen vazgeçmektedir. Sulh sözleşmesinde ise taraflar karşılıklı birtakım fedakârlıklarda bulunmaktadırlar. İbra sözleşmesinin bir bedel karşılığı veya alacaklıya sağlanan herhangi bir menfaat karşılığı yapılmaması gerekir. İbra sözleşmesi, sadece borçlar hukukuna ilişkin konularda yapılabilirken, sulh sözleşmesi borçlar hukuku, eşya hukuku, miras hukuku, medeni hukuka ilişkin konularda da yapılabilir.⁷

Bir diğer fark ise ibra, bir alacak hakkını kısmen veya tamamen ortadan kaldırdığı için her zaman tasarruf işlemi niteliğinde iken, sulh sözleşmesi her zaman için tasarruf işlemi niteliğinde değil bazen borçlandırıcı işlem olarak da ortaya çıkmaktadır. Bu fark sulh sözleşmesinin yapısından kaynaklanmaktadır. Çünkü sulh sözleşmesi ile taraflar, mevcut bir hukuki ilişkiye ait uyuşmazlığı veya ilerde çıkabilecek bir uyuşmazlığı bile sonlandırabilirler. Yaptıkları bu sulh sözleşmesi ile taraflar birtakım yükümlülükler altına girebilecekler ve ileri için birtakım taahhütlerde bulunacaklardır. Böyle bir sulh sözleşmesi borçlandırıcı işlemdir.⁸

Sonuç olarak Sulh sözleşmesi ile ibra birbiri ile iç içe karışmış kurumlardır. Örneğin, sulh sözleşmesi bir borcu sona erdirmek amacıyla yapılmakta ise temelinde bir ibrayı içerebilir. Ancak sulh sözleşmesi temelinde sadece ibrayı değil aynı zamanda menfi borç ikrarını, yenilemeyi ve ertelemeyi de taşıyabilir⁸⁰. Özellikle ülkemizde “sulh ve ibraname” adı altında, sulh ile ibrayı aynı başlık altında düzenleyen sözleşmeler yapılması ve bu sözleşmelerin diğer birçok sözleşmenin unsurlarını içerek şekilde yapılması uygulamada zorluklar çıkarmaktadır.⁹

⁶ Reisoğlu Safa, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Beta Yayınları, İstanbul,2010, s.352.

⁷ Karauz, Agah Kürşat, Sulh Sözleşmesi, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Y.2011, s.25.

⁸ Karauz, Agah Kürşat, a.g.e., s.25.

⁹ Karauz, Agah Kürşat, a.g.e., s.26.

5.2.Davadan Feragat

Davadan feragat, davacının açmış olduğu davadaki talep sonucundan kısmen veya tamamen vazgeçmesidir. Davadan feragat eden davacı, bununla dava dilekçesinin sonucu bölümünde istemiş olduğu haktan tamamen veya kısmen vazgeçer (feragat eder).¹⁰Uygulamada davadan feragat yerine “davadan vazgeçme” terimi de kullanılmaktadır. “Davadan vazgeçme” terimi, HMK.m.123’teki davayı geri alma anlamında da kullanıldığından ve bu nedenle karışıklığa neden olduğundan, HMK.’daki teknik terim olan ‘davadan feragat’ terimini, daima aynı anlamda kullanmak açık ve kolay anlaşılır olmak bakımından zorunludur.¹¹

Davadan feragat, HMK m.310’a göre hüküm kesinleşinceye kadar her aşamada yapılabilir ve davacının mahkemeye hitaben yapacağı tek taraflı, açık bir irade açıklaması ile gerçekleşir. Zira feragat, iddianın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağına tabi değildir. Dava açılmadan önce feragat yapılamaz. Feragat kural olarak her türlü davada mümkündür. Ancak, hâkimin fiili sebebiyle devlete karşı açılan tazminat davalarında feragat davayı sona erdirmeyeceği gibi, ortaklığın giderilmesi davalarında da, davalılardan biri davaya devam etmek isterse, feragat sonuç doğurmaz.

Sulh ve feragat birbirinden benzeyen kurumlar olmakla beraber birbirinden farklı kurumlardır. Feragat ile sulh arasındaki farklardan ilki feragat tek taraflı bir işlem iken sulh en az iki kişinin iradesi ile kurulan sözleşmedir. Yani feragat davacının tek taraflı iradesine dayanan bir usul işlemi iken sulh tarafların aralarındaki uyuşmazlıkları karşılıklı fedakârlıkta bulunmak suretiyle sona erdirdiği iki taraflı bir sözleşme olarak ortaya çıkmaktadır. Bir diğer fark ise yargılama giderleri konusunda söz konusudur. Davacı davadan feragat etmesi halinde yargılama giderlerine kendisi katlanmakta iken, mahkeme içi sulhta taraflar yargılama giderleri konusunda anlaşılır ve o oranda taraflar yargılama giderlerine katılırlar. Ancak, anlaşma olmaz ise kabul ve feragat oranlarına göre davacı ve davalıyı yargılama giderlerine katlanırlar.¹²

¹⁰ Kuru, Baki, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Ankara, Y.2011, s.526.

¹¹ Kuru, a.g.e., s.526.

¹² Karauz, Agah Kürşat, a.g.e., s.36.

Sulh sözleşmesi aşağıda da detaylı olarak inceleyecek olduğumuz üzere şarta bağlı yapılabilirken ve şarta bağlı bir sulh davayı sona erdirirken, davadan feragat şarta bağlı olarak yapılamaz. Eğer davayı kabul ve davadan feragat şarta bağlı olarak yapılmış ise bunu sulh sözleşmesi teklifi olarak nitelendirilmesi lazımdır. Mahkeme önünde yapılan sulh, İİK m. 38 uyarınca ilam niteliğinde belge gibi icra edilebiliyorken iken feragatin böyle bir niteliği bulunmamaktadır. Tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyeceği davalarda sulh mümkün değil iken bu tür davalarda feragat mümkündür.¹³

5.3.Davayı Kabul

Davayı kabul, davacının talep sonucuna, davalının kısmen veya tamamen muvafakat etmesidir. Davayı kabul, davalının mahkemeye yönelik olarak yapacağı tek taraflı (açık) bir irade beyanı ile olur. Davayı kabulün geçerliliği için bunun davacı ve mahkeme tarafından kabul edilmesine gerek yoktur. Davayı kabul ikrardan farklıdır; ikrarın konusu vakialardır. Oysa kabul, talep sonucuna ilişkindir. İkrar ile bir vakıanın doğru olduğu bildirilir. Davayı kabulde ise, davacının dava dilekçesindeki talep sonucuna, yani davacının ileri sürdüğü bütün vakialardan çıkarmış olduğu sonuca rıza gösterilir. Buna ek olarak ikrar ile dava sona ermez, sadece ikrar edilen vakıa doğru olarak kabul edilir, o vakıanın ispatına gerek kalmaz, fakat tahkikata devam edilir. Oysa kabul ile dava tamamen veya (kısmi kabulde) kısmen sona erer. İkrar her iki tarafça yapılabildiği halde, kabul sadece davalı tarafından yapılabilir. Ayrıca davalı vekilinin, bir vakıayı ikrar edilebilmesi için kural olarak vekâletnamesinde özel bir ikrar yetkisinin bulunmasına gerek olmadığı halde, davayı kabul edebilmesi için, vekâletnamesinde özel bir kabul yetkisinin bulunması şarttır. Davalı, davanın açılmasından dava hakkında verilen hükmün kesinleşmesine kadar davayı kabul edebilir. Davalı, davacının talep sonucunun tamamını veya bir kısmını kabul edebilir. Davanın kısmen kabulünde, kabul edilen kısmın, dilekçede yahut tutanakta açıkça gösterilmesi gerekir. Davalının davacının talep sonucunun bir kısmını kabul etmesi halinde, talep sonucunun kabul edilmeyen diğer kısmı hakkındaki uyuşmazlık son bulmuş olmaz. Dava kabul edilmeyen kısmın hakkında devam eder. Davayı kabul ile dava konusu uyuşmazlık ve bununla dava, esastan sona erer. Kabul, kayıtsız ve şartsız olacağından şarta bağlı kabul geçerli değildir.¹⁴

¹³Karauz, Agah Kürşat, a.g.e., s.36.

¹⁴Hacimustafaoğlu, Kağan, Davaya Son Veren Taraf İşlemleri, s.3-4. http://www.tuzehukukburosu.com/dosyalar/davaya_son_veren_taraf_islemleri.pdf, Erişim Tarihi: 29.10.2017.

Konumuz açısından mahkeme içi sulh ve davayı kabul birbirine usul hukuku bakımından birbirine benzeyen kurumlardır. Mahkeme içi sulh de davayı kabul gibi yapılabilmesi için vekilin özel olarak vekâletnamede yetkilendirilmesi gerekir. Mahkeme içi sulh de davayı kabul gibi davayı sona erdiren taraf işlemlerinden biridir. Ayrıca, mahkeme içi sulh ve kabul ikisi de hukuki niteliği itibari ile salt bir usul işlemi olmayıp çift yönlü hukuki işlemdir.¹⁵

Mahkeme içi sulh ile davayı kabul arasında bu kadar benzerlik bulunmakla beraber arasında şüphesiz farklılıklar bulunmaktadır. Mahkeme içi sulh, kısmi kabul ve kısmi feragati içermektedir. Yani, açılmış bir davada tarafların aralarındaki uyuşmazlığı ve şüpheli durumu sona erdirmek amacıyla karşılıklı fedakârlıklarda bulunarak davayı sona erdirmek amacıyla yaptıkları sözleşmedir. Sulh sözleşme olması nedeni ile şarta bağlı olarak yapılabilen olmakla beraber kabul şarta bağlı olarak yapılamaz ancak şart ileri sürülmüş ise bu sulh teklifi olarak değerlendirilebilir.¹⁶

6.Sulh Sözleşmesinin Hukuki Niteliği

Sulh sözleşmesi, tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Bu sebeple sulh sözleşmesine TBK. m. 96-97, TBK m. 123 vd. ve TBK m. 136/2 hükümlerinin uygulanması mümkündür.¹⁷

Sulhun hukuki niteliği konusunda öğretilerde çeşitli teoriler ileri sürülmüştür. Bu teorileri dört grupta toplamak mümkündür. Bunlardan birincisi olan yargılama hukuku teorisine göre mahkeme huzurunda yapılan sulh, tamamıyla usul hukukuna ait bir kurum olup maddi hukuka ait sulh sözleşmesi arasında isim benzerliği dışında ortak bir yön bulunmamaktadır. Bu iki kurum içeriği, etkileri ve sonuçları bakımından birbirinden farklıdır. Usul işlemi olan ve usul hukukuna özgü ödevleri yerine getiren mahkeme içi sulhun hukuki yapısı ve geçerliliği sadece bu hukukun ilkelerine göre belirlenmelidir. Özel hukuk teorisi olarak bilinen ikinci görüşe göre ise mahkeme önünde yapılan sulh kesinlikle usul hukuku kurumu olmayıp salt maddi hukuk kurumudur. Bu teorinin temsilcileri kendi arasında maddi hukuk teorisine sıkı sıkıya bağlı kalanlar ve kalmayanlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Birinci gruba göre mahkeme önündeki sulh, bir usul hukuku kurumu olmayıp, usule ilişkin bir sonuç da doğurmaz. İkinci gruba göre ise mahkeme önünde yapılan sulh maddi hukuk sözleşmesi olmakla beraber bu,

¹⁵ Ermenek, İbrahim, Medeni Usul Hukukunda Davayı Kabul, Adalet Yayınevi, Ankara, Y.2009, s. 34

¹⁶ Karauz, Agah Kürşat, a.g.e., s.33-34.

¹⁷ Sulh Sözleşmesi Örneği, 2012, URL:<https://kararara.com/forum/viewtopic.php?f=38&t=3583> ,Erişim Tarihi: 23.10.2017.

onun usul hukukuyla hiçbir bağlantısı bulunmadığı anlamına gelmez. Mahkeme içi sulh, sadece maddi hukuka değil; usul hukukuna da ait olan birtakım sonuçlara sahiptir. Bununla birlikte mahkeme içi sulhun ayırt edici özelliği onun özel hukuk karakterli olmasıdır. İleri sürülen üçüncü görüşe göre ise mahkeme önünde sulh bir usul hukuku sözleşmesidir ve bu sözleşme maddi hukuk sözleşmesiyle bağlanabilir. Çift vakıa teorisi olarak bilinen bu teoriye göre söz konusu sözleşmeler arasındaki bağ zayıf olup her an birbirinden ayrılabilir. Eğer sulh ile aynı zamanda taraflar arasındaki maddi uyuşmazlık da sona erdirilmekteyse mahkeme içi sulh ve sulh sözleşmesi tek bir vakıanın hukuken bağımsız iki ayrı bölümü olarak görülür. Mahkeme içi sulh ise saf usuli karakterdedir. Mahkeme içi sulhun hukuki niteliği konusunda hakim görüş konumunda bulunan karma teoriye göre ise mahkeme içi sulh ne saf bir usul hukuku kurumu ne de özel hukuk sözleşmesidir. Aksine o, bir ayağı usul hukukunda diğer ayağı ise özel hukukta olan karma karakterli bir hukuki kurumdur. HMK’da “görülmekte olan bir dava”dan bahsedilerek “mahkeme içi sulh” düzenlenmiştir. Belirtmek gerekir ki, taraflar mahkeme huzurunda sulh olmak zorunda değildirler. Onlar mahkeme dışında da yapacakları bir sulh sözleşmesi ile aralarındaki uyuşmazlığa son verebilir.¹⁸

7.Sulh Sözleşmesinin Şekli

Adi sulh sözleşmesi, şekle tabi değildir; ancak sulh sözleşmesi taşınmaz mallara ilişkin ise resmi şekilde yapılması gerekir. Kazai sulh sözleşmesinde ise hakim kararı, şeklin yerini alır, kazai sulh taşınmazlara ilişkin olsa dahi ayrı bir şekil şartına gerek yoktur.

7.1.Mahkeme Dışı Sulh Sözleşmeleri

Türk Borçlar Kanunu’nun 12. maddesine göre sözleşmelerin geçerliliği kanunda aksine bir düzenleme olmadıkça hiçbir şekle tabi değildir. Sulh sözleşmesi kanunda düzenlenmediği, dolayısıyla herhangi bir şekil şartı öngörülmediği için sulh 6 sözleşmesinin yazılı şekilde yapılmasına gerek yoktur. Ancak ispat açısından yazılı şekilde yapılması elbette tavsiye edilir. Bununla beraber taşınmazlara ilişkin mahkeme dışı sulh sözleşmesinin resmi şekilde yapılması gerekir. Bunların dışında TBK. m.13’e göre kanunda yazılı şekilde yapılması öngörülen bir sözleşmenin değiştirilmesinde de yazılı şekle uyulması zorunludur. Ancak doktrinadaki bir görüşe göre sulh sözleşmesinin TBK m.13’teki sözleşmenin değiştirilmesi kapsamında olmadığı yönündedir. Bunun yanında TBK m.132.’deki ibra için öngörülen hükmün kıyas yoluyla sulh sözleşmesine de uygulanması gerektiği, buna göre borcu doğuran işlem taraflarca

¹⁸ Akil, Cenk, a.g.e., s.3-4.

veya kanunen bir şekle tabi tutulmuş olsa bile sulh sözleşmesinin şekle tabi olmadığı yönünde görüşler de mevcuttur.¹⁹

7.2. Mahkeme Önünde Yapılan Sulh Sözleşmeleri

Kanun, mahkeme huzurunda yapılan sulhler açısından bir geçerlilik şekli öngörmüştür. Öngörülmuş olan bu geçerlilik şekline uygun bir biçimde yapılmayan sulhler, hiçbir hukuki varlık kazanamaz. Söz konusu şekil, içerik itibarı ile bir maddi hukuk işlemi olan sulhün aynı zamanda usul hukuku işlemi niteliği kazanmasında en önemli etken durumundadır.²⁰ Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 154/3-ç maddesine göre beyanda bulunana okunmak ve imzası alınmak koşuluyla sulh müzakereleri ve sonucu duruşma tutanağına geçirilir. Aynı durum keşifte de geçerlidir. Keşif sırasında sulh olmak isteyen tarafların sulh anlaşması kendilerine okunarak keşif tutanağına geçirilecek ve imzaları alınacaktır.²¹

Mahkeme huzurunda yapılan sulhler, hukuki nitelik itibarı ile karma bir karakter gösterirler. Her şeyden önce, mahkeme huzurunda yapılan sulh, içerik itibarı ile bir özel hukuk sözleşmesidir. Zira, o tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade açıklamaları ile kurulmalıdır. Bu durum ise, onun içerik itibarı ile maddi hukukla bir bağlantı içerisinde bulunduğunu gösterir. Ancak söz konusu tespit, mahkeme huzurunda yapılan sulhun usul hukuku ile hiçbir ilişkisi bulunmadığı anlamına gelmez. Nitekim, tarafların sulh olma iradelerini mahkeme huzurunda açıklamaları, bunun tutanağına geçirilip hâkim ve zabıt katibi tarafından imzalanması hep birer usul hukuku işlemidir. Yine, mahkeme huzurunda yapılan sulhün, davayı sona erdirme ve icra edilebilme nitelikleri de, ona usul hukuku tarafından tanınan özelliklerdir. Bütün bu açıklamalar, mahkeme huzurunda yapılan sulhlerin, hem maddi hukuka hemde usul hukukuna ait unsurları aynı anda bünyesinde taşıyan özgün bir bileşim olduğunu ortaya koyar.²²

¹⁹ Karauz Agah Kürşat: "Sulh Sözleşmesi", Adalet Yayınevi, Ankara, 2014, s.89-90'dan aktaran, Palabıyık, Buğra, Sulh Sözleşmeleri, s.6. URL: <https://bugrapalabiyik.com/wp-content/uploads/2017/05/Sulh-S%C3%B6zle%C5%9Fmesi.pdf>, Erişim Tarihi: 18.10.2017.

²⁰Tanrıver, Süha, Mahkeme Huzurunda Yapılan Sulhler, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Y. 1994, ,C.49,S.1,s.337.

²¹ Pekcanitez, Hakan, "Medeni Usul Hukuku", Yetkin Yayınları, Ankara, Y.2011, s.549.

²² Tanrıver, Süha, a.g.e., s.336.

8.Sulh Sözleşmesinin Tarafları ve Sulh Sözleşmesinde Temsil

8.1.Sulh Sözleşmesinin Tarafları

Sulh sözleşmesinin tarafları, aralarındaki hukuki ilişkiden dolayı tereddüde veya şüpheye düşmüş kimselerdir. Sulh sözleşmesinin tarafları gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişiler de olabilmektedir. Sulhün bir sözleşme olması dolayısı ile birden çok kişi bu sözleşmenin tarafıdır. Mahkeme içinde bir sulh söz konusu ise o zaman sulhün tarafları davalı ve davacı olmaktadır.²³

Sulhün bir sözleşme olması ve iki tarafa borç yüklemesi nedeniyle bu sözleşmenin taraflarının hukuki işlem ehliyetine sahip olmaları gerekir. Ancak evlenme, ölüme bağlı tasarruflar gibi bazı önemli durumlarda kanun koyucu hukuki işlem ehliyetin yanında özel ehliyet şartları da düzenlemiştir. Ayrıca mahkeme içinde yapılan sulh sözleşmesinin usul hukuku karakterinden dolayı şüphesiz tarafların hem sözleşme yapma ehliyetine hem de taraf olma ehliyetine sahip olmaları da gereklidir.²⁴

8.2.Sulh Sözleşmesinde Temsil

Sulh sözleşmesini sınırlı ehliyetsizler yani ayırt etme gücüne sahip küçükler ve ayırt etme gücüne sahip kısıtlılar, fiil ehliyetine tam sahip olmadıkları için hukuki işlemleri ancak kanuni temsilcilerin aracılığı ile yapabilirler. Sınırlı ehliyetsizi yükümlülük altına sokan işlemler ya kanuni temsilci aracılığıyla ya da sınırlı ehliyetsizin bizzat kendi tarafından sonradan kanuni temsilcinin sonradan izni alınmak suretiyle yapılabilir.²⁵

Bazı durumlarda kanun koyucu, fiil ehliyetine tam olarak sahip olan kişilerin kısıtlanması için yeterli sebep olmadığı halde önemli sonuçlar doğuran işlemleri ancak hâkim tarafından atanan kanuni danışmanlarının olumlu görüşü ile yapmalarını kararlaştırmıştır. İşte böyle bir durumda kendilerine kanuni danışman atanmış kimseler için MK m. 429' da sayılan önemli işlerden biri de sulh olmasıdır. Yani bu tür sınırlı ehliyetli ancak kanuni danışmanın olumlu görüşü ile sulh olabilirler. Ancak kanuni danışmanlık kurumu kanuni temsilcilik kurumu ile karıştırmamak gerekir. Eğer sınırlı ehliyetlinin kanuni danışmanın onayı olmadan sulh sözleşmesi yapması halinde sınırlı ehliyetli bu sözleşme ile bağlı değildir. Ancak kanuni

²³ Karauz, Agah Kürşat, a.g.e., s.57.

²⁴ Karauz, Agah Kürşat, a.g.e., s.57.

²⁵ Öztan, Bilge, Medeni Hukukun Temel Kavramı, Turhan Kitabevi, Ankara, Y. 2010, s.266.

danışman sınırlı ehliyetlinin yaptığı sulh sözleşmesi sonradan onay vermesi halinde sınırlı ehliyetli bu sözleşme ile bağlıdır.²⁶

9.Sulh Sözleşmesinin Hükümsüzlüğü

Sulh Sözleşmeleri bilindiği üzere çifte karakterli bir sözleşmedir. Bunun doğal bir sonucu olarak mahkeme içi sulh gerek maddi hukuka ilişkin sebeplerle gerekse usul hukukuna ilişkin sebeplerle hükümsüz olabilir.²⁷ Sulhun özel hukuka ilişkin sebeplerle hükümsüzlüğü konusunda Borçlar Kanunu'nun ilgili hükümleri uygulanacaktır. Bu bağlamda sulh emredici kanun hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine yahut kişisel hükümlere ilişkin haklara aykırıysa, sulhun konusu imkânsız yahut haklı olmayan bir sebebe dayanmakta ise mutlak butlan nedeniyle hükümsüz olacaktır.²⁸

Benzer şekilde hukuken caiz olmayan bir fiil veya ihmal şart olarak kabul edilmişse bu şarta bağlı olan sulh sözleşmesi de mutlak butlan ile hükümsüz olacaktır. Öte yandan sulhun irade fesadı sebebiyle feshi de mümkündür. Bu durum HMK m. 315/2'te açıkça düzenlenmiştir. Bahsi geçen hükme göre irade bozukluğu ya da aşırı yararlanma hallerinde tarafların sulhun iptalini isteyebilirler. Bu, sulhun bir sözleşme olmasının doğal bir sonucudur. Zira tüm sözleşmelerde olduğu gibi tarafların iradelerini sakatlayan hata, hile ve ikrah gibi bir sebebin varlığı durumunda veya sulh sözleşmesindeki hükümlerin, zor durumda olan taraf için gabin teşkil ettiği hallerde, söz konusu sözleşmeyi ortadan kaldırmak isteyen tarafın, borçlar hukukundaki kurallar çerçevesinde sulhun iptalini sağlamak için dava açması mümkündür. Bununla birlikte ortada mahkeme tarafından verilmiş bir hüküm bulunmadığından, bu konuda yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilmesi mümkün değildir. Bu itibarla sulhun iradeyi sakatlayan sebeplere veya gabine dayanarak iptali için ayrı bir dava açılması gerekmektedir. Kanunda düzenlenmemiş olmakla birlikte sulhun usul hukukuna ilişkin sebeplerle hükümsüz olması da mümkündür. Zira mahkeme içi sulh çifte karakterli olması hasebiyle aynı zamanda usuli bir sözleşmedir. Usuli sebeplerle hükümsüzlük halinde sulh aslında gerçekleşmemiş olduğundan davanın sona ermesi, icra edilebilme gibi sonuçlar da doğmayacaktır.²⁹

²⁶ Karauz, Agah Kürşat, a.g.e., s.60.

²⁷ Ulsan, Banu, Sulh Sözleşmeleri, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 2011/2-2012/2, Prof. Dr. Erhan ADAL' a Armağan, s.198.

²⁸ Önen, Ergun, Medeni Yargılama Hukukunda Sulh, Ankara, Y.1972'den aktaran, Akil, Cenk, a.g.e., s.8.

²⁹ Akil, Cenk, a.g.e., s.9.

10. Sulh Sözleşmesinin Şarta Bağlı Olarak Yapılması

Mahkeme içi sulhun içeriği esas olarak karşılıklı birtakım edimlerin yerine getirilmesinden ibarettir ve söz konusu edimlerin ayrı ayrı bir şarta bağlı olması mümkündür. Nitekim HMK m. 313/4'te sulhun şarta bağlı olarak da yapılabileceği açıkça hükme bağlanmıştır. Sulhun bağlandığı şart erteleyici veya bozucu mahiyette olabilir. Hatta öğretide edimlerin bir kısmının erteleyici bir kısmının ise bozucu şarta bağlanmasının dahi mümkündür. Öğretide haklı olarak belirtildiği gibi mahkeme içi sulh aynı zamanda bir borçlar hukuku sözleşmesi de olduğundan onun erteleyici yahut bozucu şarta bağlanamayacağına yönelik görüşler tatmin edici değildir.³⁰ Ancak sulh sözleşmesinin şarta bağlanabileceği kabul edilmekle beraber mahkeme içi sulh sözleşmesinin aynı zamanda usul hukuku karakteri bakımından ne erteleyici ne de bozucu şarta bağlı yapılabileceğini ileri süren görüşler bulunmaktadır.³¹

Netice olarak 6100 sayılı HMK ile kanunen ilk defa düzenlenmiş bulunan mahkeme içi sulh taraflara aralarındaki uyuşmazlığı yahut tereddütlü durumu kesin hükme ihtiyaç duymadan sona erdirebilmelerine imkân tanıyan çifte karakterli bir sözleşmedir. Sulh, HMK'da da açıkça ifade edildiği üzere kesin hüküm gibi sonuç doğurmaktadır. Bununla birlikte "kesin hüküm" değildir. Bu nedenle kendisine karşı kanun yoluna başvurulamaz; ancak bazı hallerin gerçekleşmesi durumunda ayrı bir dava ile iptali yoluna gidilebilir. Sulh, davadan feragat ve davayı kabulden farklı olarak şarta bağlanabilen bir taraf usul işlemidir. Bununla birlikte sulhun şarta bağlanması mahkemenin de şarta bağlı hüküm verebileceği anlamına gelmez. Çünkü mahkeme kararlarının açık, şüphe ve tereddüt uyandırmayacak biçimde kaleme alınması zorunludur. İzah edilen bu nedenlerle sulhun şarta bağlı olarak yapılması durumunda tarafların mahkemeden sulhe göre karar vermesini istemeyeceklerinin açıkça hükme bağlanması, uygulamada bu konuda yaşanabilecek muhtemel problemlerin önüne geçilmesi bakımından uygun olacaktır.³²

11. Sulh Sözleşmesinin Sonuçları

Maddi hukuk bakımından sulh sözleşmesinin ilk ve en temel sonucu taraflar arasında bulunan uyuşmazlık veya tereddüdün ortadan kalkmasıdır. Sulh sözleşmesi ile taraflar arasında önceden mevcut bulunan hukuki ilişkideki şüphe ve pürüzler giderilmiş bulunmaktadır. Sulh sözleşmesinin en önemli sonucu ise borcu sona erdirmesidir. Sulh sözleşmesi yapılmakla

³⁰ Önen, Ergun, a.g.e.,s.61' den aktaran, Akil, Cenk, a.g.e., s.10.

³¹ Karauz, Agah Kürşat, a.g.e., s.83.

³² Akil, Cenk, a.g.e., s.15.

taraflar arasında bulunan önceki hukuki ilişkiden kaynaklanan borçlar sona erer. Sulh üzerine mahkemelerin vereceği kararı ise çeşitli ihtimallere göre ayrı ayrı incelemek gerekir.

11.1.Sulh Sözleşmesinin Şarta Bağlı Yapılması Durumunda

Sulh sözleşmesinin şarta bağlı olarak yapılmış olması halinde, mahkemenin, böyle bir sulh sözleşmesine dayanarak esas hakkında karar (hüküm) vermesi imkansızdır. Çünkü şarta bağlı hüküm verilemez. Taraflar şarta bağlı şekilde sulh olmakla, davaya son vermek istediklerinden, başka bir deyişle davanın takibinden vazgeçtiklerinden, bu halde mahkemenin “karar verilmesine yer olmadığına” biçiminde bir kararla davayı sonuçlandırması gerekir.

11.2.Sulh Sözleşmesinin Şarta Bağlı Yapılmadığı Durumlarda

a. Taraflar, mahkemenin, sulhe (sözleşmesine) göre bir karar vermesini istemezlerse, karar verilmesine yer olmadığına karar verilir. Taraflar sulhu tespit etmesini isterlerse, o zaman mahkeme, sulhu HMK.m.154,3/ç’ye göre tutanağa geçirir ve “karar verilmesine yer olmadığı” biçiminde bir kararla davanın son bulduğunu tespit etmekle yetinir. Çünkü, HMK m.26’ya göre davanın sahibi taraflardır ve hâkim onların talebinden fazlaya karar veremez. Bundan başka, tarafların sadece sulhun tespit edilmesini ve bununla davanın sona erdirilmesini istemeleri, HMK m.123’teki davayı takipten vazgeçmeye benzetilebilir.

b. Taraflar sulhe göre karar verilmesini isterlerse, mahkeme, sulh sözleşmesine göre bir karar vermek zorundadır. Özellikle tarafların, aralarındaki uyuşmazlığın esaslı noktalarında sulh olmaları halinde, bunun bütün ayrıntıları ile birlikte bir mahkeme kararında (hükümünde) belirtilmesini istemelerinde hukuki yararları vardır. Taraflar sulh olurken aynı zamanda yargılama giderleri hakkında da bir anlaşmaya varmışlarsa, mahkeme, buna (tarafların anlaşmasına) göre tarafların ödeyecekleri yargılama giderlerini (sulh nedeniyle davayı sona erdiren) kararında belirtir. Taraflar, sulh sözleşmesinde yargılama giderlerinden söz etmemişlerse mahkeme, yargılama giderleri üzerinde de bir anlaşmaya varmaları için taraflara bir imkân verir. Taraflar, yargılama giderleri hakkında bir anlaşmaya varamazlarsa mahkeme HMK m.326/2’ye göre yargılama giderlerini, sulh sözleşmesindeki (kısmi) kabul ve feragat edilen miktarlar oranında taraflar arasında paylaştırır yani taraflardan birini, o oranda yargılama gideri ödemeye mahkûm eder.³³

12. Sulh Sözleşmesinden Dönme

³³Hacimustafaoğlu, Kağan, Davaya Son Veren Taraf İşlemleri, s.7-8-9. http://www.tuzehukukburosu.com/dosyalar/davaya_son_veren_taraf_islemleri.pdf, Erişim Tarihi: 29.10.2017.

Sulh sözleşmesinde taraflardan biri sözleşmeden kaynaklanan edimlerini yerine getirmez ise diğer taraf şartları oluşması halinde sulh sözleşmesini iki tarafa borç yükleyen sözleşme olmasından dolayı sözleşmeden rücu edebilir veya sözleşmeyi fesih edebilir. Ancak, mahkeme içinde yapılan sulhün kesin hüküm teşkil etmesi nedeniyle tarafların bu tür sulhtan dönüp dönemeyeceği konusu tartışmalıdır.³⁴ Sulh mahkeme içinde yapılmış olsa dahi sulhün özel hukuk sözleşmesi olmasından dolayı taraflar gerekli şartların oluşması halinde sulh sözleşmesinden dönebilir.³⁵

Sözleşmeden dönme, sözleşmenin iptali, feshi konularına ilişkin uyuşmazlıklar da sulh sözleşmesinin sunulduğu mahkeme tarafından değil açılacak olan yeni davada (sulh sözleşmesine ilişkin) görevli mahkeme tarafından incelenecektir. Zira sulh sözleşmesinin sebebi olan uyuşmazlığın görüldüğü davanın konusu sulh sözleşmesinin geçerliliği yahut geçersizliği olmamakta, asıl uyuşmazlıkla sınırlı kalmaktadır.³⁶

13.Sulh Sözleşmesinin Mütelselsil Borçlulara Etkisi

Sulh sözleşmesinin yapılması ile müteselsil borçluların durumları da etkilenmektedir. Alacaklı ile müteselsil borçlulardan biri arasında yapılan sulh sözleşmesi ile alacaklı tatmin edilmiş ise sulh sözleşmesi diğer borçlulara da etki eder. Ancak alacaklı tatmin edilmeksizin alacaklı ile müteselsil borçlulardan biri arasında yapılan sulh sözleşmesi yalnızca sözleşmenin tarafları açısından geçerlidir, diğer müteselsil borçluları etkilemez. Bunun yanında, alacaklı ile müteselsil borçlulardan biri arasında yapılmış olan sulh sözleşmesi ile borçlu, sözleşmeye taraf olmayan diğer müteselsil borçlulara karşı olan borcundan, borç ilişkisinin nispiyeti ilkesi gereğince kurtulmuş olmaz.³⁷

14.Değerlendirme ve Sonuç

Sonuç olarak sulh sözleşmesi özünde maddi hukuka ilişkin bir akit olmakla beraber hem maddi hukuk hem de usul hukukuna ilişkin sonuçlar doğurmaktadır. Bu çalışma kapsamında sulh sözleşmesinin tanım ve özelliklerinin yanında bu sözleşmenin nasıl ve hangi şartlar dahilinde yapılacağı, hüküm ve sonuçları ile sair hususlar konusunda genel hatları ile bilgi verilmeye çalışılmıştır. Girişte de belirttiğimiz üzere taraflar arasındaki uyuşmazlıkların sulh

³⁴ Karauz, Agah Kürşat, a.g.e., s.86.

³⁵ Ansay, Sabri Şakir, Sulh, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S. 2, Ankara, Y.1943, s.184,187'den aktaran Karauz, Agah Kürşat, a.g.e., s.86.

³⁶ Bir Taraf Sulhün İptalini İsterse?, Y .2016, URL: <http://hukukdestegi.com/2016/04/16/bir-taraf-sulhun-iptalini-isterse/>, Erişim Tarihi: 01.11.2017.

³⁷ Karauz, Agah Kürşat, a.g.e., s. 103'den aktaran Palabıyık, Buğra, a.g.e., s.7.

sözleşmesi ile birlikte çözüme kavuşturulması her iki taraf için en makul çözüm olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim “en kötü sulh en iyi davadan daha iyidir” sözü herkesçe malumdur. Diğer yandan sulh sözleşmesinin mahkeme kararı gibi icra edilebilme niteliğinden hareketle anlaşmazlıklarını sulh yoluyla çözüme kavuşturan taraflar herhangi bir kayba uğramayacak ve her iki taraf açısından da adeta bir kazan-kazan durumu söz konusu olacaktır.

KAYNAKÇA

- 1- Akil, Cenk, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Sulh ve Sulh Yoluyla Şarta Bağlı Hüküm Verilip Verilemeyeceği Meselesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XVI, Y.2012, S.4.
- 2- Aksu, Mustafa, Türk Borçlar Kanunu'nun Getirdiği Yeniliklerden İbra, Yaşar Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.8, S. Özel.
- 3- Ansay, Sabri Şakir, Sulh, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S. 2, Ankara, Y.1943.
- 4- Bir Taraf Sulhun İptalini İsterse?, Y .2016, URL: <http://hukukdestegi.com/2016/04/16/bir-taraf-sulhun-iptalini-isterse/> ,Erişim Tarihi: 01.11.2017.
- 5- Ermenek, İbrahim, Medeni Usul Hukukunda Davayı Kabul, Adalet Yayınevi, Ankara, Y.2009.
- 6-Hacimustafaoğlu, Kağan, Davaya Son Veren Taraf İşlemleri. http://www.tuzehukukburosusu.com/dosyalar/davaya_son_veren_taraf_islemleri.pdf, Erişim Tarihi: 29.10.2017.
- 7- Karauz, Agah Kürşat, Sulh Sözleşmesi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014.
- 8- Karauz, Agah Kürşat, Sulh Sözleşmesi, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Y.2011.
- 9- Kuru, Baki, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Ankara, Y.2011.
- 10-Önen, Ergun, Medeni Yargılama Hukukunda Sulh, Ankara, Y.1972.
- 11-Öztan, Bilge, Medeni Hukukun Temel Kavramı, Turhan Kitabevi, Ankara, Y. 2010.
- 12-Pekcanitez, Hakan, “Medeni Usul Hukuku”, Yetkin Yayınları, Ankara, Y.2011.
- 13-Reisoğlu Safa, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Beta Yayınları, İstanbul, Y. 2010.
- 14-Savaş, Abrurrahman, Türk Borçlar Hukukunda İkale Sözleşmesi, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Y. 2016, S.26.
- 15-Sulh Sözleşmesi Örneği, 2012, URL:<https://kararara.com/forum/viewtopic.php?f=38&t=3583> ,Erişim Tarihi: 23.10.2017.
- 16-Tanrıver, Süha, Mahkeme Huzurunda Yapılan Sulhler, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Y. 1994, C.49, S.1.
- 17-Uluslan, Banu, Sulh Sözleşmeleri, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 2011/2-2012/2, Prof. Dr. Erhan ADAL' a Armağan.

